

Votaziun chantunala dal pievel dals 30 da november 2003

Explicaziuns dal cussegl grond

Puspè metter en urden las finanzas dal chantun

Las finanzas dal chantun èn surchargiadas dapi plirs onns e smanatschan da vegnir messas sutsura dal tuttafatg senza mesiras da correctura radicalas. Il volumen da distgargia necessari per puspè restabilir l'equiliber finanziel importa a media vista dapli che 100 milliuns francs per onn. Respargns da tala autezza pon vegnir cuntanschids mo cun intervenziuns substanzialas en l'administraziun chantunala e cun ina reducziun resp. ina renunzia decisa da las prestaziuns visavi la populaziun, las vischnancas e l'economia.

Il program da sanaziun **«examinaziun da las structuradas e da las prestaziuns per sanar las finanzas dal chantun»** cuntegna 212 mesiras da la regenza sco er mesiras complementaras ch'èn vegnidas proponidas dal cussegl grond. Ina gronda part da questas mesiras pon la regenza ed il cussegl grond decider independentamain. Per singulas mesiras èn però necessarias en entgins puntgs adattaziuns da leschas chantunalas. En questa votaziun dal pievel vegni votà sur da diesch da quellas.

1-10

explicaziuns a partir da p. 5

projects da votaziun a partir da p. 27

Iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna

L'iniziativa vul dar a la giuventetgna grischuna en cumparegliaziun cun la giuventetgna d'auters chantuns meglras schanzas sin il martgà da lavur. Questa finamira vulan las iniziantas ed ils iniziants cuntanscher cun proponer ina nova regulaziun da l'instrucziun da linguas estras en las scolas secundaras e realas. Da nov duai vegnir introduci en tut las regions linguisticas il franzos sco rom d'elecziun obligatori (fin ussa rom d'elecziun). Ultra da quai pretenda l'iniziativa ina nova regulaziun da l'urden da competenzas: La competenza per fixar ils roms obligatoris, ils roms d'elecziun obligatoris ed ils roms d'elecziun per il sector da las linguas estras duai da nov vegnir transferida dal cussegl grond al pievel.

11

explicaziuns p. 21

project da votaziun p. 38

Cuntegn

«Puspè metter en urden las finanzas dal chantun»	<i>explicaziuns</i>	<i>project da votaziun</i>
En general	p. 5	–
1. Revisiun parziala da la lescha d'ustaria per il chantun Grischun	p. 8	p. 27
2. Revisiun parziala da la lescha per promover la tgira da malsauns e l'assistenza da persunas attempadas e da persunas che basegnan tgira (lescha davart la tgira da malsauns)	p. 9	p. 28
3. Revisiun parziala da la lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias	p. 11	p. 29
4. Revisiun parziala da la lescha dal dretg da burgais	p. 13	p. 30
5. Revisiun parziala da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (lescha da scola)	p. 14	p. 31
6. Revisiun parziala da la lescha davart las scolinas dal chantun Grischun (lescha da scolina)	p. 16	p. 32
7. Revisiun parziala da la lescha davart la furmaziun professiunala en il chantun Grischun (lescha chantunala davart la furmaziun professiunala)	p. 17	p. 33
8. Revisiun parziala da la lescha davart la taglia da cultus da las persunas giuridicas (lescha davart la taglia da cultus)	p. 18	p. 34
9. Revisiun parziala da la lescha da pestga	p. 19	p. 35
10. Revisiun parziala da la lescha davart las vias dal chantun Grischun	p. 20	p. 37
«Iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna»		
11. Iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna	p. 21	p. 38

Stimadas conburgaisas e stimads conburgais

Nus As preschentain per la votaziun ils suandants diesch projects che stattan en connex cun las mesiras per sanar las finanzas dal chantun ed in project davart l'iniziativa dal pievel per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna.

«Puspè metter en urden las finanzas dal chantun» (projects 1-10)

En in **emprima part** da questas explicaziuns declerain nus daco che las finanzas dal chantun ston vegnir distgargiadas substanzialmain e co che questa finamira duai vegnir cuntanschida. La realisaziun da tut il pachet da mesiras pretenda tranter auter la revisiun parziala da leschas chantunalas. Per entant èn necessarias pitschnas adattaziuns tar tut en tut diesch leschas. En la **segunda part** chattais Vus las explicaziuns tar ils diesch projects correspundents.

1. Dimensiun e raschuns dal basegn da distgargia

Dapi l'onn 1997 concluda il chantun il quint current ed il quint da finanziaziun cuntinuadamain cun deficits. Da l'agen chapital, ch'importava al cumenzament dal 1997 anc 122 milliuns francs, vegnan a restar la fin dal 2003 previsiblamain mo pli 20 milliuns francs; bler memia pauc per tolerar ulteriurs surplus d'expensas. La differenza tranter las expensas e las entradas vegn però cunzunt ils onns 2004

e 2005 pli gronda. Ils deficits s'augmentan senza mesiras da correctura l'onn 2004 sin 101 milliuns francs e l'onn 2005 sin 141 milliuns francs. Els creschan ils onns suandants anc ina giada in pau. La raschun per l'augment dal deficit è surtut da la vart da las expensas, cunzunt tar las contribuziuns als ospitals, a las assicuranzas socialas ed a differentas instituziuns en il sector da furmaziun, quai ch'èn tut contribuziuns che creschan vinavant fitg ferm. Il volumen da respargn necessari importa per la planisaziun finanziaria dals onns 2004–2007 en media ca. 105 milliuns francs per onn.

2. Tge sto vegnir fatg?

Las expensas chantunalas duain – senza auzar la taglia – en l'avegnir puspè sa drizzar tenor las entradas disponibilas. Per puspè metter en urden las finanzas dal chantun na bastan mesiras da spargn convenziunalas però betg pli. Las pussaivladads per distgargias tras mesiras da raziunalisaziun ed augments da l'effizien-

za entaifer l'administraziun èn per gronda part gia vegnidas explotadas. La finamira d'ina distgargia persistenta po vegnir cuntanschida mo cun in'**examinaziun** cumplexsiva **da la structura e da las prestaziuns**. La necessitad da distgargia è gronda ed urgenta. In **pachet da refurma** sustegnì da bleras varts cun totalmain 212 mesiras è vegnì tractà dal cussegl grond en las sessiuns da zercladur e d'avust 2003. Il **pachet da refurma** duai – a partir da l'onn 2004 – surtut sbassar ils custs, auzar decisamain certas entradas e pussibilitar reorganisaziuns essenzialas entaifer l'administraziun chantunala senza relaschadas en massa.

3. En tge direcziun duain las mesiras vegnir prendidas?

Cumenzar a spargnar vul la regenza decisamain en tschintg secturs politics: **traffic, furnaziun, sanadad, segirezza publica ed administraziun generala**. Spezialmain en ils trais emprims secturs sa mussa in grond volumen da finanzas ed in grond augment d'expensas. En tut porta tut il **pachet da refurma** en quests tschintg secturs in volumen da distgargia da ca. 87 milliuns francs per il plan da finanzas da l'onn 2007. Dal program da mesiras èn pertutgadas er expensas che vegnan registradas en il quint d'investiziun. Il nivel d'investiziuns vegn stabilisà, cunquai ch'i vegn desisti da l'augment da las investiziuns annualas resguardà en il plan da finanzas. Las investiziuns bruttas èn però er sunter la reducziun tras tut las mesiras da sanaziun anc adina sur las valurs dals onns 2000 fin 2002. Ca. 15 pertschient dal volumen da distgargia vegnan cuntanschids cun retga-

vs supplementars. Quests retgavs vegnan cuntanschids spezialmain cun realisar consequentamain il princip dal chaschunader e dal profitader, entant che las expensas vegnan sminuidas oravant tut cun reducir decisamain las incumbensas dal chantun.

La pli gronda part da las mesiras da sanaziun pon la regenza ed il cussegl grond realisar en atgna cumpetenzza. Singuls projects da refurma pretendan ina votaziun dal pievel. En il rom da la votaziun dal pievel avant maun As suttamettan la regenza ed il cussegl grond diesch projects per la votaziun. Ulteriurs projects – ch'èn medemamain ina part dal program da sanaziun – vegnan suttamess pli tard al pievel.

4. Tgeninas èn las mesiras da prioritad?

- En il sectur dal **traffic** predomineschan tar las mesiras da spargn reducziuns da las contribuziuns a la viafier retica ed als servetschs publics da transports sin via. Las posiziuns da spargn fundamentalas en il quint da las vias pertutgan amplificaziuns da vias principalas e da vias da colliaziun. Ulteriuras propostas da spargn pertutgan la serrada pli lunga dals pass e la reducziun da diversas contribuziuns chantunals.
- En il sectur da la **furnaziun** proponan la regenza ed il parlament mesiras cun differentas prioritads; tranter auter ina reducziun limitada e moderada per l'admissiun da scolaras e scolars a scolas medias sco er ina renunzia d'introducir definitivamain la scola media d'informatica e da commerzi a la scola chantunala da Cuira.

- En ils **fatgs da sanadad** vegnan mess ils accents da refurma tar la purschida da prestaziuns dals ospitals e tar las contribuziuns chantunalas.
- Las expensas en il sector da la **segirezza publica** èn per 80 pertschient expensas per il personal. Respargns sa laschan cuntanscher oravant tut cun reducir las prestaziuns da polizia.
- En il sector da l'**administraziun generala** èn previsas mesiras da spargn spezialmain en il sector dal personal. Per gronda part valan ellas gia per l'onn 2003. En quest senn vegnan tractadas analogamain er las instituziuns che survegnan contribuziuns dal chantun che dependan da las expensas e dal deficit. La regenza parta dal fatg che las reduziuns da plazzas planisadas possian per regla vegnir realisadas cun extradas natalas.

5. Consequenzas finanzialas dals projects da refurma

L'entir pachet da spargn distgargia il quint current en ils plans da finanzas dals onns 2004 fin 2007 per 83 milliuns francs en media. Questa distgargia na tanscha dentant betg per sbassar il deficit sut il volumen visà da maximalmain 30 milliuns francs. Forsa vegnan ulteriuras mesiras ad esser necessarias. Malsegirezzas particularas datti en la planisaziun da finanzas pervi da differents projects federals (p.ex. refurma fiscala, program da distgargia) ch'il chantun na po betg influenzer directamain.

Las consequenzas dal pachet chantunal da spargn per las vischnancas e regiuns na sa laschan betg anc determinar definitivamain. Tscherts indossaments da las

grevezzas p.ex. a las vischnancas n'èn betg d'evitar. Quels resultan oravant tut d'ina applicaziun pli consequenta dal princip dal chaschunader. Per part vegnan las vischnancas però er distgargiadas tras las mesiras dal chantun.

6. Er ina schanza per il chantun

La sanaziun da las finanzas dal chantun è er ina schanza d'examinar approfondadamain l'efficacitad e la rentabilitad da las incumbensas chantunalas, d'augmentar l'orientaziun a la clientella ed a la prestaziun e da rinforzar cumplexivamain la direcziun dal chantun. Gronda paisa mettan il cussegl grond e la regenza en il rom dal project da sanaziun ultra da quai sin las finamiras da la politica statala ch'èn colliadas cun la sanaziun. Da princip duai il Grischun numnadamain restar vinavant in spazi d'abitadi, da lavur, scolaziun, cultura e recreaziun attractiv per giuven e vegl. Il cussegl grond ha deliberà en las sessiuns da zercladur e d'avust 2003 cun grondas maioritads l'entir program da sanaziun ensemen cun ils diesch projects da lescha per mauns da la votaziun dal pievel.

Revisiun parziala da la lescha d'ustaria per il chantun Grischun (project 1)

Augment da las taxas per auas destilladas

Per il commerzi en detagl e la vendita en detagl d'auas destilladas incassa il chantun sco fin oz las taxas e conceda la permissiun. Per fatschentas da vendita vegn la cumpra da pli che 100 liters engrevgiada cun ina taxa pli gronda che fin uss. Il retgav net na vegn betg pli utilisà mintgamai a mitad, mabain da nov ad in terz per intents d'utilitad publica ed a dus terzs per la promoziun dal turissem. Tras questa mesira resulta per onn ina distgargia da las finanzas dal chantun da maximalmain 420000 francs.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha d'ustaria cun **68** cunter **39** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha per promover la tgira da malsauns e l'assistenza da personas attempadas e da personas che basegnan tgira (lescha davart la tgira da malsauns)

(project 2)

Annulaziun da las contribuziuns dal chantun a chasas da medis ed ad assegns da spetga dals medis

Las contribuziuns pajadas dal chantun per construir chasas da medis en regions pauc populadas e grevas da cuntanscher sco er la conclusiun da contracts d'assegns da spetga dals medis per garantir il servetsch dal medi èn sa reducidas fermamain dapi 1990. Entant ch'il chantun ha anc pajà l'onn 1990 ensemen cun la confederaziun 133750 francs per assegns da spetga dals medis, è sa diminuida questa summa a 36000 francs l'onn passà. Contribuziuns vegnan anc concedidas en sis regions, quatter contribuziuns importan sut 5000 francs per onn. Contribuziuns da construcziun èn vegnidadas pajadas l'ultima giada l'onn 1990.

Il motiv per la diminuziun da las contribuziuns èn l'avertura meglierada er da regions periferas ed il dumber creschent da medis. Correspondentamain sto vegnir parti dal fatg che l'annulaziun da las contribuziuns dal chantun a chasas da medis ed ad assegns da spetga dals medis n'ha ja nagina influenza sin il provediment medical en regions dal chantun pauc populadas e grevas da cuntanscher. Tras questa mesira resulta in volumen da distgargia annual da 36000 francs.

Annulaziun da las contribuziuns da gestiun a purtaders da chasas da tgira per retschavidras e retschaviders da prestaziuns supplementaras maximalas en il stgalim da tgira il pli aut

Tenor l'artitgel 21 b da la lescha davart la tgira da malsauns fixescha la regenza tariffas maximalas per offertas da la tgira stazionara e da l'assistenza da pazients stabels sco er da personas attempadas. Las tariffas maximalas ston vegnir calculadas uschia, ch'ellas pon vegnir finanzadas per la pli gronda part da las retschavidras e dals retschaviders da prestaziuns supplementaras PS or da lur entradas imputablas.

Entant che las tariffas maximalas pon vegnir cuvridas en ils stgalims da tgira bass praticamain senza excepziun cun las entradas imputablas, è quai actualmain il cas mo limitadamain en il stgalim da tgira il pli aut (stgalim 4 dal sistem da classificaziun e da rendaint per abitantas ed abitants SCRA) pervi da las prestaziuns insufficientas da las cassas da malsauns. Chasas da tgira dastgan metter a quint a retschavidras e retschaviders da PS maximalmain quella summa, che po vegnir finanziada cun entradas da la AVS, da la PS (suenter la deducziun da las premias da cassas da malsauns e da la summa pauschala per expensas personalas) sco er

da contribuziuns da las cassas da malsauns. La lescha davart la tgira da malsauns prevesa correspudentamain che chasas da tgira survegnan ina contribuziun dal chantun per surmontar la differenza per avdantas ed avdants che retiran ina prestaziun supplementara maximala. Cun la realisaziun da las directivas da la «ordinaziun davart il calcul dals custs e la registraziun da las prestaziuns tras ils ospitals e las chasas da tgira en l'assicuranza da malsauns», messa en vigur dal cussegl federal per il 1. da schaner 2003, èsi l'incumbensa da las chasas da tgira da crear la trasparenza necessaria dals custs per che las cassas da malsauns surpiglian tut las prestaziuns da tgira necessarias. La contribuziun dal chantun per retschavidras e retschaviders da prestaziuns supplementaras maximalas en il stgalim da tgira il pli aut n'è tras quai betg pli necessaria. Tras questa mesira pon las finanzas dal chantun vegnir distgargiadas per var 2,5 milliuns francs a partir da l'onn 2005.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha per promover la tgira da malsauns e l'assistenza da persunas attempadas e da persunas che basegnan tgira (lescha davart la tgira da malsauns) cun **76** cunter **11** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias (project 3)

Situaziun da partenza

Las premias da l'assicuranza obligatoria per la tgira da malsauns duain esser supportablas er per personas en relaziuns economicamain modestas. Perquai retschaivan ca. 35 pertschient da la populaziun grischuna contribuziuns per la reducziun da las premias d'assicuranza. Tenor l'artitgel 8 da la lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias (LARP) fixescha il cussegl grond la resalva persunala raschunaivla per las personas assicuradas per calcular questas contribuziuns. Sche la chargia da premias decisiva d'in tegnairchasa surpassa la resalva persunala fixada, vegn la part che surpassa quai finanziada tras contribuziuns da la confederaziun e dal chantun.

L'artitgel 8 da la LARP limitescha per mintga categoria d'entrada la resalva persunala maximalmain raschunaivla. Per entradas imputablas fin 10000 francs importa quella tschintg pertschient. Questa valur maximala ascenda per mintga ulteriura categoria d'entrada da 10000 francs per mintgamai in punct procentual fin maximalmain diesch pertschient. Premias creschentas vegnan mitigadas tras ulteriuras contribuziuns a la reducziun dal pretsch.

Il volumen da contribuziun s'augmenta lunsch sur las proporziuns. L'onn 2002 èn

vegnids explotads 62 pertschient dals meds federals maximalmain pussaivels. L'onn 2003 dastgass il grad d'explotaziun dals meds federals esser tar ca. 70 pertschient. Quest grad d'explotaziun vegn a s'augmentar cuntinuadamain ils proxims onns. La part da la populaziun che vegn sustegnida cun contribuziuns vegn medemamain a crescher e surpassar la finamira (almain in terz) cler e bain.

Adattaziun moderada da las resalvas persunalas

I duai vegnir tegnì vi dal sistem vertent cun la limitaziun legala da la chargia da premias per la populaziun. Sin basa d'ina nova cumparegliaziun dals interess tranter finamiras socialas e finamiras da la politica da finanzas pari d'esser giustifitgabbel d'auzar las resalvas persunalas raschunaivlas en mintga categoria d'entrada per mintgamai ina punct procentual e da laschar crescher quellas fin maximalmain dudesch pertschient per entradas sur 60000 francs. Da nov importa alura la differenza da tariffas fixada en la LARP sis fin dudesch pertschient empè da tschintg fin diesch pertschient sco fin uss. Latiers è necessaria in'adattaziun da l'artitgel 8 aliena 2 da la LARP. La finamira da la differenza da tariffas auzada levamain è quella da limitar la creschientscha da las

contribuziuns per reducir las premias d'assicuranza, sche pussaivel, sin l'augment da las premias. Tras questa adattaziun resulta ina distgargia annuala da las finanzas dal chantun tranter in milliun francs (l'onn 2004) ed 1,7 milliuns francs (l'onn 2007).

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias cun **83** cunter **16** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha dal dretg da burgais (project 4)

Augment da las taxas da natiralisaziun

Las taxas da natiralisaziun actualas èn gia dapi bunamain 50 onns las medemas. En la lescha dal dretg da burgais da 1956 eran questas formuladas sco tariffas maximallas, entant ch'ellas èn daventadas ina taxa fixa a chaschun da la revisiun totala da la lescha da l'onn 1993. Sin basa da la mida da considerabla da las relaziuns da valor dal daner ils ultims decennis è in'adattaziun correspudenta tuttavia giustifigada. Las tariffas actualas vegnan auzadas per Svizras u Svizzers e per estras u esters per mintgamai ca. 30 pertschient e correspundan uschia er a la regulaziun da chantuns vischins. Tras questa mesira vegnan distgargiadas las finanzas dal chantun annualmain per 136000 francs en media.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha dal dretg da burgais cun **91** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (lescha da scola) (project 5)

Tariffas che cuvran ils custs per il perfecziunament e la scolaziun sup- plementara da las personas d'in- strucziun

Tenor la lescha vertenta è la promoziun dal perfecziunament e da la scolaziun supplementara da las personas d'instrucziun cun pajar contribuziuns ina incumbensa chantunala. La nova reglamentaziun distgargia las finanzas dal chantun en la dimensiun da 254000 francs per onn (ensembl cun las adattaziuns en il project 6) cun quai ch'i pon vegnir incassadas tariffas che cuvran ils custs per ils curs da perfecziunament e da scolaziun supplementara.

Renunzia parziala a contribuziuns per stabiliments da scola e da sport da scola

Tras la midada da la lescha survegn il cussegl grond la cumpetenzza d'interrumper – entaifer in spazi da temp da diesch onns e per maximalmain tschintg onns en successiun – il pajament da contribuziuns chantunalas a projects da bajetgs da scola e d'implants da sport en il sector da las scolas popularas. Uschia duain vegnir promovidas pausas da reflexiun e da planisaziun per schliaziuns intercomunales e qua tras regionalas.

En il chantun Grischun han pudì vegnir realisads blers projects da bajetgs da scola impurtants ils ultims 25 onns. In basegn da cumpensaziun n'exista betg en il sector chantunal da scola. Svilups economic e demografics sforzan las singulas regions da drizzar la vista da la singula vischnanca sin las vischnancas vischinas e sin entiras valladas. Planisaziuns ston vegnir instradadas entaifer in grond spazi ed en cooperaziun. Pia èsi raschunavel, sche tut ils projects e las planisaziuns da bajetgs da scola vegnan giuditgads en in context regional. Per manar scolas dal stgalim aut (cun partiziuns realas e secundaras) e scolas primaras è necessaria ina grondezza minimala da la scola per pudair cumparegliar differentas opziuns tranter las regions e per pudair realisar giavischs organisatoris e tematics orientads vers l'avegnir. Tras questa mesira resulta ina distgargia annuala da las finanzas dal chantun tranter 500000 fin 800000 francs.

Subvenziun da custs da locaziun per implants da scola e da sport

Cun questa nova disposiziun vegn stgaffida la basa legala per pudair pajar contribuziuns chantunalas per custs da locaziun per localitads da scola ed implants da sport, sche la locaziun chaschuna bler pli

paucs custs ch'ina construcziun nova u in engrondiment respectivamain ina midada da construcziun. Ina disposiziun analoga exista gia en la lescha da scolina.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (lescha da scola) cun **80** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart las scolinas dal chantun Grischun (lescha da scolina) (project 6)

Tariffas che cuvran ils custs per il perfecziunament da las mussadras e dals mussaders

Tenor la lescha vertenta è la promoziun dal perfecziunament da las mussadras e dals mussaders cun pajar contribuziuns ina incumbensa chantunala. La nova reglamentaziun distgargia las finanzas dal chantun en la dimensiun da 254000 francs per onn (ensemen cun l'adattaziun en il project 5, part 1) cun quai ch'i pon vegnir incassadas tariffas che cuvran ils custs per ils curs da perfecziunament.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart las scolinas dal chantun Grischun (lescha da scolina) cun **72** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart la furmaziun professionala en il chantun Grischun (lescha chantunala davart la furmaziun professionala)

(project 7)

Cumprimer la purschida da furma- ziun supplementara cun dretg da contribuziun

Actualmain vegnan tut ils curs da furmaziun supplementara che correspundan a las prescripziuns federalas sustegnids – sin basa da la lescha chantunala davart la furmaziun professionala (LCFPr) – cun contribuziuns chantunalas. La LCFPr duai vegnir revidida en quel senn ch'i na po betg vegnir deducì en mintga cas in dretg a contribuziuns, mabain ch'i vegnan sustegnids cun contribuziuns chantunalas en emprima lingia quests curs da furmaziun supplementara che servan directamain a la furmaziun supplementara professionala. Per curs generals da furmaziun supplementara che vegnan er manads da purschiders privats (p.ex. introducziun en l'informatica u curs da lingua generals) duai il chantun er avair la pussaivladad – cun ina formulaziun facultativa en la lescha – da refusar contribuziuns.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart la furmaziun professionala en il chantun Grischun (lescha chantunala davart la furmaziun professionala) cun **77** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart la taglia da cultus da las personas giuridicas (lescha davart la taglia da cultus)

(project 8)

Reglamentaziun vertenta

Il chantun incassescha da las personas giuridicas in'uschenumnada taglia da cultus per las baselgias chantunalas renconuschidas dal chantun. Questa importa diesch pertschient da la taglia chantunala effectiva sin gudogn e chapital. Ella è colliada sin basa da l'artitgel 2 alinea 1 da la lescha davart la taglia da cultus cun la taglia chantunala mintgamai valaivla.

La taglia chantunala è da sia vart dependenta dal pe da taglia mintgamai valaivel (dapi 1991 105 pertschient da l'uschenumnada taglia chantunala simpla) ch'il cussegl grond fixescha mintg'onn en il rom dal preventiv chantunal.

Cun liar la taglia da cultus a la taglia chantunala mintgamai valaivla sa mida sia auttezza en cas d'ina midada dal pe da taglia chantunal medemamain. Questa colliaziun n'è betg adequata. Il cussegl grond fixescha il pe da taglia resguardond la situaziun finanziaria dal chantun e betg considerond il basegn finanziel da las baselgias chantunalas.

Distatgar la taglia da cultus da la taglia mintgamai valaivla

Ina discussiun davart il pe da taglia chantunal e davart la fixaziun da quest duai il cussegl grond pudair far independentamain da la taglia da cultus. La taglia da

cultus duai perquai vegnir colliada cun la taglia chantunala simpla. Per betg midar l'auttezza da la taglia da cultus fin uss sto ella vegnir fixada da nov cun 10,5 pertschient da la taglia chantunala simpla (empè da diesch pertschient da la taglia chantunala valaivla). Latiers è necessaria in'adattaziun da l'artitgel 2 alinea 1 da la lescha davart la taglia da cultus.

Tar quest project na sa tracti betg d'ina mesira da spargn. L'adattaziun stat mo indirectamain en connex cun il program da sanaziun qua avant maun. Perquai duai vegnir fatga sulettamain questa pitschna correctura. La lescha davart la taglia da cultus sto pli tard – en connex cun la legislaziun adesiva per la nova constituziun chantunala – vegnir examinada appropfundadamain ed eventualmain vegnir adattada. En quest connex ston er vegnir tratgas en consideraziun autras pussaivladads per fixar la taglia da cultus.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart la taglia da cultus da las personas giuridicas (lescha davart la taglia da cultus) cun **76** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha da pestga (project 9)

Adattaziun da las disposiziuns penalas

La lescha chantunala da pestga da l'onn 2000 è sa cumprovada. Cunzunt cumbinescha ella en moda ideala l'orientaziun ecologica cun la pretensiun d'utilisaziun. Cun la revisiun parziala qua avant maun duai la lescha da pestga vegnir sviluppada vinavant en il sectur da las disposiziuns penalas. Oz ston er simpels surpassaments dal dretg da pestga vegnir denunziads a l'uffizi cirquital. Da nov duain fatgs simpels e cleramain registrabels vegnir chastiads cun multas disciplinas en ina procedura simplifitgada.

Procedura da multas disciplinas

Il limit da multa importa maximalmain 300 francs. En la procedura da multas disciplinas na dastgan betg vegnir incasads ulteriurs custs. L'organisaziun da la procedura da multas disciplinas succeda analogamain a la procedura correspondent dal dretg davart il traffic sin via. Perquai fa la regenza ina glista dals surpassaments che pon vegnir chastiads cun multas disciplinas e fixescha l'import da la multa. La multa vegn fixada differentamain tut tenor la grevezza dal surpassament. Ultra da quai han las persunas pertutgadas en mintga cas il dretg da

refusar la multa disciplinara e da preten-der in giudicament giudizial da lur surpassament. Grevs surpassaments dal dretg da pestga ston però er en l'avegnir vegnir denunziads directamain e giuditgads d'ina autoritad giudiziala. Questa reordinaziun porta plinavant entradas supplementaras da ca. 20000 francs per onn al regal da pestga.

Consegna da la glista dals peschs pigliads

In'ulteriura novaziun concerna la puniziun da la consegna tralascada u retardada da la glista dals peschs pigliads. Questas multas en l'autezza da maximalmain 200 francs duain da nov pudair vegnir dadas da l'uffizi da chatscha e pestga.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha chantunala da pestga cun **99** cunter **0** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun parziala da la lescha davart las vias dal chantun Grischun (project 10)

Reglamentaziun vertenta

Il quint da las vias dal Grischun vegn manà entaifer las finanzas dal chantun sco quint separà ed isolà (uschenumnada finanziaziun speziala). Quest cumpiglia tut las entradas ed expensas per la construcziun, per il manaschi e per il mantegniment da las vias en il chantun. Las entradas sa cumponan oravant tut da contribuziuns federalas liadas ad in'ovra specifica u ad in intent specific, da taglias chantunalas da vehichels a motor, da taxas e multas da l'uffizi per il traffic sin via sco er d'ina part or da meds publics generalas. L'artitgel 84 alinea 2 da la lescha davart las vias dal chantun Grischun metta in limit per l'attribuziun da meds publics generalas. Quests meds – ch'engrevgeschan las finanzas generalas – importan tranter minimalmain 70 pertschient e maximalmain 110 pertschient dals retgavs or da las taglias chantunalas da vehichels a motor. Il cussegl grond decida cun il preventiv chantunal annual quants daners da taglia generalas che duain vegnir assegnads al quint da las vias. Pervi da la situaziun finanziaria precara dal chantun ha el attribuì en il preventiv 2003 mo il minimum legal da 70 pertschient da las taglias chantunalas resp. 43,7 milliuns francs al quint da las vias.

Er il quint da las vias duai distgargiar las finanzas dal chantun

Il program da sanaziun previs dal cussegl grond e da la regenza maina ad ina distgargia voluminusa dal quint da las vias en la dimensiun d'annualmain 15 fin 17 milliuns francs. Questa summa correspunda a ca. 25 pertschient da las taglias da vehichels a motor. La finamira da las mesiras da spargn en il sector dal quint da las vias è da distgargiar las finanzas generalas. Questa finamira vegn mo cuntanschida en la dimensiun, en la quala vegn reducida l'attribuziun da meds publics generalas al quint da las vias. Perquai duai il limit sut da fin uss 70 pertschient da nov vegnir sbassà sin 45 pertschient da las taglias da vehichels a motor.

Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la lescha davart las vias cun **57** cunter **38** vuschs per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

En num dal cussegl grond

Il president dal cussegl grond: *Hans Telli*

L'actuar: *Claudio Riesen*

Iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna (project 11)

1. L'instrucziun da linguas estras en las scolas secundaras e realas tenor il dretg vertent

Tenor il dretg vertent survegnan las scolaras ed ils scolars dal stgalim secundar I (scola secundara e reala, progimnasi) l'instrucziun da linguas estras en duas linguas:

- a) en *ina lingua chantunala* (tudestg, rumantsch u talian) e
- b) en *anglais*.

Cun questa regulaziun po vegnir cuntinuada ed approfondida en la scola secundara e reala sco er en il progimnasi l'instrucziun da linguas estras en ina lingua chantunala, purschida en la scola primara. Ultra da quai vegnan tut las scolaras e tut ils scolars grischuns scolads en *anglais*. Giuvenils ch'èn talentads ed han interess per linguas pon prender cun in program spezial ulteriuras linguas nazionalas (p.ex. franzos) sco rom d'elecziun. La regulaziun actuala è vegnida concludida dal cussegl grond l'onn 2000 ed è en vigur dapi l'avust 2002.

2. Las finamiras da l'iniziativa

La «iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna gri-

schuna» vul midar la regulaziun vertenta. Ella persequitescha duas finamiras:

1. En tut las regiuns linguisticas duai vegnir introduci en la scola secundara e reala il *franzos sco rom d'elecziun obligatori*.
2. La cumpetenzza dal cussegl grond per fixar ils roms obligatoris, ils roms d'elecziun obligatoris ed ils roms d'elecziun per l'instrucziun da linguas estras duai vegnir transferida al pievel.

3. Las differenzas principalas tranter l'instrucziun actuala da linguas estras e la proposta da l'iniziativa

Actualmain èn ils roms obligatoris dal sector da linguas estras fixads per mintga regiun linguistica uschia, ch'ina lingua chantunala sco er l'englais ston vegnir frequentads en la scola secundara e reala.

Instrucziun actuala da lingua en la scola secundara e reala

	roms obligatoris	roms d'elecziun cun in program spezial
Grischun tudestg	tud., tal. (u rum.), engl.	rum. (u tal.), franz.
Grischun rumantsch	rum., tud., engl.	tal., franz.
Grischun talian	tal., tud., engl.	rum., franz.

L'iniziativa perencunter prevesa in *sistem da roms d'elecziun obligatoris* (in rom d'elecziun obligatori sto vegnir elegì sco rom obligatori) per l'instrucziun da linguas estras en la scola secundara e reala. Tenor quel sistem ha mintga uffant sunter la 6avla classa la pussaivladad, ma er il duair, d'eleger tgenina da las linguas estras che statan a disposiziun ch'el vul prender sco rom obligatori da la 7avla fin la 9avla classa.

L'instrucziun da linguas tenor la proposta da l'iniziativa

	roms obligatoris	roms d'elecziun obligatoris	roms d'elecziun senza program spezial
Grischun tudestg	tud., engl.	franz. u tal. resp. franz. u rum.	franz. u tal. resp. franz. u rum.
Grischun rumantsch	rum., tud., engl.	franz. u tal.	franz. u tal.
Grischun talian	tal., tud.	franz. u engl.	franz. u engl.

Tenor la proposta da l'iniziativa pon las vischnancas dal *Grischun tudestg* porscher empè dal talian il rumantsch sco rom d'elecziun obligatori; latiers datti però mo «u quai u tschai». La lingua chantunala betg resguardada na figurescha betg en la purschida dals roms d'elecziun. En il *Grischun rumantsch* na duai il tudestg betg pli quintar sco lingua estra. Ils giuvenils vegnissan a cumanzar la 7avla classa cun l'instrucziun da duas linguas estras novas. En il *Grischun talian* duain ils giuvenils pudair prender sco rom d'elecziun u franzos uenglais.

4. Motivs che vegnan fatgs valair per acceptar l'iniziativa

Las iniziantas ed ils iniziants fan valair tematicamain ils suandants motivs principals per acceptar l'iniziativa e per il posiziunament pli ferm da l'instrucziun da franzos:

- L'acceptanza da l'iniziativa ha l'effect che la giuventetgna grischuna haja las medemas schanzas sin il martgà da lavur sco la giuventetgna d'auters chantuns, cunzunt da chantuns da la Svizra tudestga.
- Tar ina midada da domicil dals giuvenils sur il cunfin dal chantun or vegni a dar damain problems cun l'instrucziun da linguas estras.
- En las scolas secundaras e realas dal Grischun rumantsch vegnan instruids en tut quatter roms linguistics: *rumantsch e tudestg* e las linguas estras *anglais* (rom obligatori) sco er u *franzos* u *talian* (roms d'elecziun obligatoris). Cun questa purschida da quatter roms linguistics duain las scolas secundaras e realas dal Grischun rumantsch mantegnair lur attractividad e pussibilitar ina scolaziun en scolas che mainan vinavant (p.ex. maturidad professiunala).

5. Motivs che vegnan fatgs valair per refusar l'iniziativa

a) Il concept actual da linguas estras tegna quint da la promoziun da las linguas chantunales

En diversas votaziuns èn s'exprimids il cussegl grond ed il pievel per la promoziun da las linguas chantunales en las scolas dal Grischun. La promoziun da las lin-

guas chantunales è er fixada sco incumbensa en la nova constituziun chantunala. L'iniziativa renda pli flailva la posiziun da las linguas chantunales e rinforza la posiziun dal franzos. Latiers vegnan mess en concorrenza in cun l'auter en il Grischun tudestg il rumantsch ed il talian. Ultra da quai han ils giuvenils dal Grischun talian, sch'els elegian franzos sco rom obligatori, sco unicas scolaras ed unics scolars da tut la Svizra nagin'instrucziun obligatoria en anglais.

b) Or dal puntg da vista scientific sto vegnir preferida la regulaziun vertenta da l'instrucziun da linguas estras en las scolas secundaras e realas

Un'expertisa linguistica mussa che l'instrucziun actuala da linguas estras en las scolas secundaras e realas resguarda la trilinguitad dal chantun Grischun e rinforza l'impurtanza da las linguas chantunales en il mintgadi sco er la communicaziun entaifer il chantun. Ella è accordada cun il concept general da linguas da la Svizra e permetta da cuntanscher en l'instrucziun da linguas estras las medemas finamiras pretensiusas da l'instrucziun sco en ils auters chantuns. La pussaivladad da pudair prender cunzunt il franzos sco rom d'elecziun cun in sustegn spezial vegn giuditgà en l'expertisa menziunada sco ina buna purschida per la promoziun da giuvenils talentads.

Vegn l'iniziativa acceptada, alura vegnan singuls giuvenils a cumenzar en la 7avla classa l'instrucziun cun duas linguas estras novas, sch'els sa decidan per il franzos. Per quests giuvenils va a perder en l'instrucziun da linguas estras la cuntinuitad impurtanta, e sut questes circumstanzas pari dad esser fitg improbabil ch'i po vegnir cuntanschì il medem nivel en

franzos a la fin da la scola secundara e reala sco en chantuns, en ils quals il franzos vegn instrui gia en la scola primara. La finamira principala da l'iniziativa na sa la-scha pia strusch cuntanscher cun la via proponida.

c) La proposta da l'iniziativa na fiss organisatoriain strusch realisabla e l'instrucziun pudess surdumandar ils uffants

Sche l'iniziativa vegn acceptada resultan cunzunt per scolars pli pitschnas problems organisatoris ed in augment dal dumber da las lecziuns obligatorias. Pervi da la pussaivladad d'eleger ston numnadamain vegnir purschids ed instruids domadus roms d'elecziun obligatoris (franzos, ina lingua chantunala resp. englais). Nua che quest'instrucziun na po betg vegnir purschida a medem temp per tut ils giuvenils, ston ils purtaders da la scola prevair uras libras en l'urari. Per las scolars che mainan vinavant signifitgescha l'iniziativa ch'ellas ston surpigliar giuvenils cun cumbinaziuns e nivels da lingua fitg differents.

Per ils giuvenils sezs resulta da l'elecziun dal franzos in augment dal dumber da las lecziuns obligatorias. Quel pudess crescer per scolaras e scolars da las scolars dal Grischun rumantsch fin a 40 lecziuns (oz fin max. 36 lecziuns). Questa grevezza temporal fitg auta e l'impurtanza fitg gronda da l'instrucziun da linguas, tut tenor perfin cumbinada cun l'entschatta da l'instrucziun gist en duas novas linguas estras, pudessan surdumandar blers uffants.

d) D'acceptar l'iniziativa chaschuna gronds custs supplementars per il chantun e las vischnancas

Calculaziuns da model mussan che l'iniziativa chaschuna custs annuals supplementars da var 3,1 milliuns francs per las vischnancas e var 1,8 milliuns francs per il chantun. Vitiers vegnan anc ils custs supplementars da passa in mez milliun francs per las scolars che mainan vinavant. Ulteriurs meds finansials ston er vegnir impundids per la furmaziun supplementara da las persunas d'instrucziun. Quests custs supplementars na po il maun public strusch supportar en la situaziun finansiala actuala.

e) Rimnar experientschas cun l'instrucziun actuala da linguas estras

Il sistem actual da l'instrucziun da linguas estras en las scolars secundaras e realas è en vigur dapi l'onni da scola 2002/2003. Il concept da linguas estras è vegnì concepì da nov ils ultims onns per las scolars dal Grischun ed è vegnì accordà per ils singuls stgalims (scola primara e secundara resp. reala, scolars che mainan vinavant). Cun il concept actual da linguas estras duain l'emprim vegnir rimnadas experientschas. Sche midadas daventan necessarias, pon quellas – tenor la regulaziun vertenta da las cumpetenzas – vegnir fatgas a temp dal cussegl grond. Perquai na s'impona betg ina midada da questa regulaziun.

6. Proposta

Il cussegl grond ha tractà la «iniziativa per mantegnair l'egualità da las schanzas da la giuventetgna grischuna» e recumonda cun **93** cunter **6** vuschs al pievel da la refusar. Nus As proponin, stimadas conburgaisas e stimads conburgais, da refusar la «iniziativa per mantegnair l'egualità da las schanzas da la giuventetgna grischuna».

En num dal cussegl grond

Il president dal cussegl grond:

Vitus Locher

L'actuar:

Claudio Riesen

Project da votaziun

1

Revisiun parziala da la lescha d'ustaria per il chantun grischun

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha d'ustaria per il chantun Grischun dals 7 da zercladur 1998 vegn midada sco suonda:

Art. 17 al. 2 lit. a

² Ella importa

- a) per fatschentas da vendita per ina cumpra fin 100 liters pauschal 60.– francs, per mintga ulteriur liter 1.00 franc;

Art. 18

Il retgav net dal chantun or da la taglia dal commerzi en detagl cun auas destilladas vegn duvrada da la regenza ad in terz per intents d'utilitad publica ed a dus terzs per la promoziun dal turissem.

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala suenter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

2

Revisiun parziala da la lescha per promover la tgira da malsauns e l'assistenza da persunas attempadas e da persunas che basegnan tgira (lescha davart la tgira da malsauns)

concludida dal pievel ils ...

I.

La lescha pe promover la tgira da malsauns e l'assistenza da persunas attempadas e da persunas che basegnan tgira dals 2 da december 1979 vegn midada sco suonda:

Art. 3 al. 1 lit. b e c

aboli

Art. 21 c al. 1 lit. a

aboli

Art. 29

aboli

Art. 30

aboli

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala sunter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

3

Revisiun parziala da la lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias (LARP)

concludida dal pievel ils ...

I.

La lescha davart l'assicuranza da malsauns e la reducziun da las premias dals 26 da november 1995 vegn midada sco suonda:

Art. 8 al. 2

² La resalva persunala importa per entradas imputablas fin 10 000 francs maximalmain 6 pertschient. Ella ascenda per mintga ulteriura categoria d'entrada da 10 000 francs per mintgamai sin il pli in punct procentual fin maximalmain 12 pertschient.

II.

Questa revisiun parziala entra en vigur il 1. da schaner 2004.

Project da votaziun

4

Revisiun parziala da la lescha davart l'acquist e la perdita dal dretg da burgais chantunal e communal (lescha dal dretg da burgais)

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha davart l'acquist e la perdita dal dretg da burgais chantunal e communal (lescha dal dretg da burgais)¹ dals 6 da zercladur 1993 vegn midada sco suonda:

Art. 12 al. 1

¹ Il chantun incassescha ina taxa da natiralisaziun da 1000 francs per Svizras u Svizzers e da 2000 francs per estras u esters.

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala suenter l'acceptaziun tras il pievel.

¹ DG 130.100

Project da votaziun

5

Revisiun parziala da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (lescha da scola)

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun dals 26 da november 2000 vegn midada sco suonda:

Art. 38

Il chantun po promover il perfecziunament e la scolaziun supplementara da las persunas d'instrucziun, numnadamain cun organisar curs e cun dar contribuziuns.

Art. 53 al. 2, 3, 4, 5 e 6

² En cas motivads po er vegnir pajada ina contribuziun chantunala als custs da locaziun per localitads da scola ed implants da sport, sche la locaziun chaschuna bler pli paucs custs ch'ina construcziun nova u in engrondiment respectivamain ina midada da construcziun. Decisiva è la tariffa da subvenziun per edifizis.

⁴ Il cussegl grond po interromper – entaifer in spazi da temp da diesch onns e per maximalmain tschintg onns en successiun – il pajament da novas contribuziuns chantunals a projects da bajetgs da scola e d'implants da sport.

L'alinea 2 da fin uss daventa l'alinea 3, ils alineas 3 e 4 da fin uss davan tan ils alineas 5 e 6.

Art. 54 al. 1 cif. 7

aboli

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala suenter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

6

Revisiun parziala da la lescha davart las scolinas dal chantun Grischun (lescha da scolina)

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha davart las scolinas dal chantun Grischun dals 17 da matg 1992 vegn midada sco suonda:

Art. 19 al. 1

¹ Il chantun po promover il perfecziunament da las mussadras, numnadamain cun organisar curs e cun dar contribuziuns. El po declerar la participaziun ad occurrenzas da perfecziunament sco obligatoria.

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala sunter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

7

Revisiun parziala da la lescha davart la furmaziun professiunala en il chantun Grischun (lescha chantunala davart la furmaziun professiunala)

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha davart la furmaziun professiunala en il chantun Grischun dals 6 da zercladur 1982 vegn midada sco suonda:

Art. 45 al. 1

² Il chantun po promover ils curs ed ils arranschaments organisads da scolas professiunalas, da scolas d'economia da chasa e da puras, da lavuratori d'emprendissadi, da scolas spezialisadas, da federaziuns professiunalas e d'autras organisaziuns per la furmaziun supplementara dals emprendists, dals absolvents d'in emprendissadi scursani, da lavurants cun in emprendissadi absolvi e da lavurants cun in emprendissadi scursani absolvi cun dar contribuziuns.

Art. 50 cifra 9

9. a la realisaziun da (...) curs da rescolaziun e da preparaziun per examens professiunals, examens professiunals superiors ed examens d'admissiun per scolas tecnicas ed autras scolas autas professiunalas;

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala suenter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

8

Revisiun parziala da la lescha davart la taglia da cultus da las personas giuridicas

concludida dal pievel ils ...

I.

La lescha davart la taglia da cultus da las personas giuridicas dals 26 d'october 1958 vegn midada sco suonda:

Art. 2 al. 1

¹ Il chantun incassescha da las personas giuridicas numnadas en l'artitgel 1 a medem temp cun la taglia chantunala in supplement annual, ultra da la taglia chantunala simpla sin gudogn e chapital, da 10.5 per-tschiënt per mauns da las baselgias chantunalas.

II.

Questa revisiun parziala entra en vigur il 1. da schaner 2004.

Project da votaziun

9

Revisiun parziala da la lescha chantunala da pestga (LCP)

acceptada dal pievel ils ...

I.

La lescha chantunala da pestga (LCP) dals 26 da november 2000 vegn midada sco suonda:

Art. 36 al. 2

Uschenavant ch'il dretg federal u questa lescha na dispona betg autramain, sa drizza la procedura tenor la procedura penala chantunala.

Surpassaments dal dretg chantunal (...)

Art. 36a

¹ Surpassaments pon vegnir chastiads en ina procedura simplifitgada cun multas disciplinaras, sch'i sa tracta da fatgs simpels e cleramain registrabels. La multa disciplinara dastga importar maximalmain 300 francs. En quest connex na dastgan betg vegnir incassads ulteriurs custs.

Procedura da multas disciplinaras

² La vita anteriura e las relaziuns persunalas da l'autur dal delict na vegnan betg resguardadas en il rom da la procedura da multa disciplinara.

³ La procedura da multa disciplinara è esclusa:

- a. tar cuntravenziuns, tras las qualas l'autur dal delict ha periclità u violà persunas u ha chaschunà donns materials;
- b. tar cuntravenziuns che n'èn betg vegnidas observadas u constatadas d'in organ da surveglianza da pestga sez;
- c. tar cuntravenziuns d'uffants;
- d. tar delicts e surpassaments tenor la legislaziun federala da pestga cun excepziun da las cuntravenziuns cunter las disposiziuns da proteccziun;
- e. sch'i vegn ultra da quai reproschà a l'autur dal delict ina cuntravenziun che na vegn betg menziunada en la glista da las multas.

⁴ Sch'in autur dal delict che n'ha betg domicil en Svizra na paja betg immediat la multa, sto el deponer l'import u prestar in'otra garanzia adeguata.

⁵ Ils detagls regla la regenza en in'ordinaziun. Ella fa en emprima lingia ina glista dals surpassaments che ston vegnir chastiads cun multas disciplinaras, fixescha l'import da la multa, designa ils organs da surveglianza

da pestga autorisads d'incassar multas disciplinaras, fixescha lur obligaziuns e circumscriba las premissas, tar las qualas è da far stringentamain ina procedura penala ordinaria.

Art. 36b

Consegna
tralachada da la
glista dals peschs
pigliads

La consegna tralachada u retardada da la carta da statistica u dal cudeschet da statistica vegn chastiada da l'inspecturat da pestga a norma da las disposiziuns davart la procedura penala avant autoritads administrativas cun ina multa da fin a 200 francs.

Art. 37 al. 3

(...) Peschs
pigliads illegal-
main

³ L'autorità che giuditgescha la preda illegala ha a medem temp er da decider davart l'indemnisaziun.

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala suenter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

10

Revisiun parziala da la lescha davart las vias dal chantun Grischun

concludida dal pievel ils ...

I.

La lescha davart las vias dal chantun Grischun dals 10 da mars 1985 vegn midada sco suonda:

Art. 84 al. 2

² El fixescha cun il preventiv la contribuziun ordinaria dals meds publics generals per il quint da las vias. Questa contribuziun importa minimalmain 35 e maximalmain 110 pertschient da las taglias da traffic. En cas d'in quint final positiv dal chantun po il cussegl grond prestar contribuziuns supplementaras per reducir il daivet da las vias.

II.

Questa revisiun parziala entra en vigur il 1. da schaner 2004.

Project da votaziun

11

Iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna

decidida dal cussegl grond ils 24 da mars 2003

Il cussegl grond recumonda al pievel da refusar la «iniziativa per mantegnair l'egualitad da las schanzas da la giuventetgna grischuna».

Formulaziun da l'iniziativa

Las votantas ed ils votants ch'han suttascrit pretendan tenor l'art. 3 da la constituziun chantunala da midar tras questa dumonda d'iniziativa la lescha chantunala da scola sco suonda:

Art. 8 a

¹ En las scolas secundaras e realas ston vegnir instruidas da princip in lingua estra sco rom obligatori e duas ulteriuras linguas estras sco roms d'elecziun obligatoris.

Linguas estras sin il stgalm superior da la scola populara

² Per las scolas rumantschas e tudestgas vala la sequenta regulaziun:

- a) En scolas, en las qualas vegn instrui tudestg sco emprima lingua: franzos u talian sco rom d'elecziun obligatori, englais sco rom obligatori. Las vischnancas pon concluder ch'il rumantsch daventia rom d'elecziun obligatori empè dal talian.
- b) En scolas cun rumantsch e tudestg sco lingua d'instrucziun è il franzos u il talian rom d'elecziun obligatori, l'englais è rom obligatori.

³ En scolas, en las qualas vegn instrui talian sco emprima lingua: franzos u englais sco rom d'elecziun obligatori, tudestg sco rom obligatori.

⁴ Las vischnancas porschan sco rom d'elecziun quella lingua estra che na vegn betg elegida sco rom obligatori.

⁵ Sin basa da relaziuns spezialas po l'instrucziun da linguas estras vegnir reducida ad ina lingua estra. Ils detagls regla la regenza en in'ordinaziun.

Votar è pli simpel che quai ch'ins pensa!

Sche Vus essas absent la dumengia da votaziun u sche Vus duessas esser impedì da votar a l'urna, avais Vus las sequentas pussaivladads da prender part a la votaziun:

1. Votaziun anticipada

Er en Vossa vischnanca avais Vus la pussaivladad da votar durant almain dus dals davos quatter dis avant il di da votaziun, u

- da votar a l'urna
u
- da consegnar il cedel da votar en ina cuverta serrada ad in uffizi communal.

2. Votaziun per corrispondenza

- Ils documents necessaris (cuverta da risposta, cuverta da votar) obtegnais Vus automaticamain da la vischnanca.
- La cuverta da risposta u l'attest da votar stuais Vus **suttascriver** en scadin cas, autramain n'è Voss cedel betg valaivel.
- Plinavant avais Vus duas pussaivladads da votar per corrispondenza: Vus surdais la cuverta da risposta a la **posta** u Vus mettais la cuverta en ina **chascha da brev da l'administraziun communal inditgada da la vischnanca**. En domadus cas avais Vus d'agir a temp per che la cuverta da risposta arrivia a l'administraziun communal fin **il pli tard a las 12.00 dal di avant la dumengia da votaziun**.

Vossa chanzlia communal As vegn a responder tuttas dumondas en connex cun la votaziun anticipada e la votaziun per corrispondenza. Legiai per plaschair er las publicaziuns uffizialas.